

Факултет ШУМАРСКИ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

03-5427/1

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ BIOTEHНИЧКИХ
НАУКА(Број захтева)
28.12.2017.**ЗАХТЕВ**

(Назив већа научне области коме се захтев упућује)

(Датум)

за давање сагласности на одлуке о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације и о именовану комисије за одбрану

Молимо да, сходно члану 47. ст. 5. тач. 4. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 186/15-пречишћени текст и 189/16), дате сагласност на одлуку о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације:

КАНДИДАТ **ИЛИЈА, Ђорђе, ЂОРЂЕВИЋ**

(име, име једног од родитеља и презиме)

студент докторских студија на студијском програму: ШУМАРСТВО

пријавио је докторску дисертацију под називом:

„ОРГАНИЗАЦИЈА СИСТЕМА УПРАВЉАЊА И ТИПОВИ УПРАВЉАЧА ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА У СРБИЈИ“

из научне области: Шумарство

Универзитет је дана 17.02.2016. својим актом под бр. 02-08 Број:61206-221/2-16 дао сагласност на предлог теме

докторске дисертације која је гласила:

„ОРГАНИЗАЦИЈА СИСТЕМА УПРАВЉАЊА И ТИПОВИ УПРАВЉАЧА ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА У СРБИЈИ“

Име и презиме ментора: Др Драган Нонић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарски факултет

Комисија за оцену докторске дисертације именована је на седници одржаној 25.10.2017. године одлуком факултета под бр. 01- 2/ 130, у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	Установа у којој је запослен
1.	Др Ненад Ранковић	редовни професор	Шумарство	Универзитет у Београду-Шумарски факултет
2.	Др Драган Нонић	редовни професор	Шумарство	Универзитет у Београду-Шумарски факултет
3.	Др Миодраг Златић	редовни професор	Универзитет у Београду - Шумарски факултет	
4.	Др Јелена Томићевић-Дубљевић	ванредни професор	Шумарство	Универзитет у Београду-Шумарски факултет
5.	Др Радован Невенић	научни саветник	Шумарство	Институт за шумарство Београд

Напомена: уколико је члан Комисије у пензији навести датум пензионисања.

Датум стављања извештаја Комисије и докторске дисертације на увид јавности 31.10.2017.

Наставно-научно веће факултета усвојило је извештај Комисије за оцену докторске дисертације на седници одржаној дана 27.12.2017. године.

Комисија за одбрану докторске дисертације именована је на седници одржаној 27.12.2017. године

одлуком факултета под бр. 01-2/170, у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	Установа у којој је запослен
1.	<u>Др Ненад Ранковић</u>	редовни професор	Шумарство	Универзитет у Београду-Шумарски факултет
2.	<u>Др Драган Нонић</u>	редовни професор	Шумарство	Универзитет у Београду-Шумарски факултет
3.	<u>Др Миодраг Златић</u>	редовни професор	Шумарство	Универзитет у Београду - Шумарски факултет
4.	<u>Др Јелена Томићевић-Дубљевић</u>	ванредни професор	Шумарство	Универзитет у Београду-Шумарски факултет
5.	<u>Др Радован Невенић</u>	научни саветник	Шумарство	Институт за шумарство Београд

Напомена: уколико је члан Комисије у пензији навести датум пензионисања.

_____
ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

- Прилози:
1. Одлука Наставно-научног већа о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације и одлука о именовању Комисије за одбрану докторске дисертације
  2. Извештај Комисије о оцени докторске дисертације
  3. Примедбе на извештај Комисије о оцени докторске дисертације (уколико их је било) и мишљење Комисије о примедбама

Напомена: Факултет доставља Универзитету захтев са прилозима у електронској форми и у једном писаном примерку за архиву Универзитета

На основу члана 154. Статута Универзитета у Београду-Шумарског факултета бр. 01-1764/1 од 15.3.2012. год, а на предлог Већа одсека за шумарство бр. 4101/6 од 19.12.2017. год. и Извештаја Комисије бр. 01-4101/4 од 31.10.2017. год, Наставно-научно веће Факултета на седници одржаној 27.12.2017. год, доноси следећу

О Д Л У К У

Усваја се израђена докторска дисертације кандидата **Илије Ђорђевића** под насловом: „**Организација система управљања и типови управљача заштићених подручја у Србији**“.

Образује се Комисија за јавну одбрану, у саставу:

1. Др Драган Нонић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
2. Др Ненад Ранковић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
3. Др Миодраг Златић, редовни професор Универзитета у Београду-Шумарског факултета,
4. Др Јелена Томићевић-Дубљевић, ванредни професор Универзитета у Београду- Шумарског факултета,
5. Др Радован Невенић, научни саветник Института за шумарство у Београду.

Образложење

Универзитет у Београду је својим актом 02-08 број: 61206-221/2-16 од 17.2.2016. год. дао сагласност на предлог теме докторске дисертације кандидата Илије Ђорђевића под називом: „Организација система управљања и типови управљача заштићених подручја у Србији“.

Кандидат је објавио следећи научни рад:

- "Sarvasova Z., Ali T., Đorđević I., Lukmine D., Quiroga S., Suárez C., Hrib M., Rondeux J., Mantzanas T.K., Franz K. (2017): *Natura 2000 Payments for Private Forest Owners in Rural Development Programmes 2007-2013 - a comparative view*, Forest Policy and Economics, Elsevier, Amsterdam, <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2017.08.019>. (in press)"

Дана 3.10.2017. год, кандидат Илија Ђорђевић предао је Факултету израђену докторску дисертацију. Комисија за оцену докторске дисертације предложила је ННВ-у да се предметна дисертација прихвати и одобри одбрана, те је одлучено као у диспозитиву ове одлуке.

Одлуку доставити: Универзитету у Београду–Већу научних области, члановима Комисије, именованом, Служби за наставу и студентска питања, декану, писарници.

Председник
Наставно-научног већа
Проф. др РАТКО РИСТИЋ

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ШУМАРСКОГ ФАКУЛТЕТА

Предмет: Извештај Комисије за оцену израђене докторске дисертације маг. инж. Илије Ђорђевића, под насловом: „*Организација система управљања и типови управљача заштићених подручја у Србији*”

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Орган који је именовао (изабрао) комисију и датум:

Наставно-научно веће Шумарског факултета, Одлуком бр. 01-2/130, од 25.10.2017. године, именovalo је Комисију за оцену израђене докторске дисертације маг. инж. Илије Ђорђевића

2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Др Драган Нонић, редовни професор (ментор)

Ужа научна област: Шумарска политика, економика и организација шумарства и трговина шумским производима

Датум избора: 08.07.2015. године

Универзитет у Београду - Шумарски факултет

2. Др Ненад Ранковић, редовни професор

Ужа научна област: Шумарска политика, економика и организација шумарства и трговина шумским производима

Датум избора: 15.03.2002. године

Универзитет у Београду - Шумарски факултет

3. др Миодраг Златић, редовни професор

Ужа научна област: Ерозија и конзервација земљишта

Датум избора: 08.11.2005. године

Универзитет у Београду - Шумарски факултет

4. др Јелена Томићевић-Дубљевић, ванредни професор

Ужа научна област: Пејзажна архитектура и хортикултура

Датум избора: 09.11.2011. године

Универзитет у Београду - Шумарски факултет

5. др Радован Невенић, научни саветник

Ужа научна област: Уређење простора, ГИС и шумарска политика

Датум избора: 28.05.2014. године

Институт за шумарство - Београд

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме

Илија, Ђорђе, Ђорђевић

2. Датум и место рођења, општина, држава

16.04.1981. године, Београд, Србија

3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе/мастер рада:

4. **Научна област из које је стечено академско звање магистра наука/мастера:**

Шумарска политика и економика (међународне мастер студије)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Организација система управљања и типови управљача заштићених подручја у Србији“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација маг. инж. Илије Ђорђевића, под насловом: „Организација система управљања и типови управљача заштићених подручја у Србији“ обухвата укупно 376 страна, од којих је 283 страна текста, 79 страна прилога и 14 страна на којима се налазе биографија и библиографија кандидата на српском и енглеском језику, изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

Докторска дисертација садржи 9 табела, 33 прегледа, 135 графикана, 1 гантограм, 25 шема, 1 карту и 1 фототаблицу, као и 16 прилога.

Списак коришћене домаће и иностране литературе обухвата 236 библиографских јединица.

На почетку рада су дате кључне документационе информације, резиме на српском и енглеском језику, са кључним речима, као и пописи скраћеница, табела, прегледа, графикана, гантограма, шема, карти, фототаблица и прилога.

Докторска дисертација обухвата 11 поглавља, која чине засебне и логички повезане целине:

1. Увод.....	1-13. стр.
2. Методе истраживања, прикупљање и обрада података	14-26. стр.
3. Преглед теоријских основа и досадашњих истраживања	27-55. стр.
4. Развој система управљања заштићеним подручјима	56-85. стр.
5. Стратешки, законодавни и институционални оквири управљања заштићеним подручјима.....	86-97. стр.
6. Приказ и анализа резултата.....	98-191. стр.
7. Концептуални модел унапређења организације система управљања заштићеним подручјима	192-235. стр.
8. Дискусија	236-250. стр.
9. Закључци	251-273. стр.
10. Литература и извори	274-283. стр.
11. Прилози	284-362. стр.

Након прилога, дате су (363-376. стр.): биографија и библиографија кандидата на српском и енглеском језику, као и изјаве кандидата о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Увод (1-13. стр.)

Поглавље Увод се састоји од пет потпоглавља:

- 1.1. Формулација проблема;
- 1.2. Циљ, сврха и предмет истраживања;
- 1.3. Основне хипотезе;
- 1.4. Територијално и временско одређење истраживања;
- 1.5. Структура дисертације.

У потпоглављу **1.1. Формулација проблема**, истиче се да заштићена подручја (ЗП) представљају издвојена подручја која имају изражену геолошку, екосистемску и предеону разноврсност и доприносе еколошким, социјалним и економским циљевима одрживог развоја, кроз подршку функционисања екосистема, унапређење одрживог коришћења обновљивих ресурса и обезбеђење места за туризам и рекреацију. Кандидат

напомиње да бројна стратешка документа дефинишу знатно увећање површина ЗП, у односу на тренутну покривеност. Поред тога, наводи се да, у периоду током '90-их година XX века, долази до формирања нових типова управљача ЗП, који не долазе искључиво из јавног сектора (ЈС). Такође, присутан је и позитиван тренд успостављања ЗП, али без детаљнијих истраживања, везаних за успостављање ЗП, у дужем временском периоду, као и за типове управљача. У том смислу, кандидат као проблем истраживања дефинише анализу процеса успостављања ЗП и утицај различитих закона о заштити природе на успостављање нових површина и типова управљача, као и разматрање организације система управљања ЗП на националном нивоу и нивоу различитих типова управљача и категорија ЗП.

У потпоглављу **1.2. Циљ, сврха и предмет истраживања**, дефинисана су три општа циља истраживања, у оквиру којих је издвојио посебне циљеве:

1. Утврђивање типова управљача и процеса успостављања ЗП:
  - 1.1. Утврђивање типова управљача ЗП у односу на присуство јавног или приватног оснивачког капитала;
  - 1.2. Утврђивање категорија ЗП у дефинисаним типовима управљача;
  - 1.3. Утврђивање процеса успостављања ЗП у периоду 1946-2016. године;
  - 1.4. Утврђивање процеса успостављања ЗП у периоду 1946-2016. године, у односу на типове управљача;
2. Утврђивање оквира управљања ЗП:
  - 2.1. Утврђивање стратешких оквира, који су дефинисали правце развоја управљања ЗП;
  - 2.2. Утврђивање законодавних оквира у управљању ЗП;
  - 2.3. Утврђивање институционалних оквира у управљању ЗП;
3. Утврђивање организационих структура, структурних карактеристика и механизма финансирања система управљања ЗП на различитим нивоима:
  - 3.1. Утврђивање организационе структуре управљања ЗП на националном нивоу;
  - 3.2. Утврђивање организационе структуре управљања ЗП код типова управљача;
  - 3.3. Утврђивање организационе структуре управљања код категорија ЗП;
  - 3.4. Утврђивање структурних карактеристика управљања код типова управљача ЗП;
  - 3.5. Утврђивање структурних карактеристика управљања код категорија ЗП;
  - 3.6. Утврђивање механизма финансирања система управљања код типова управљача ЗП;
  - 3.7. Утврђивање механизма финансирања система управљања код категорија ЗП.

У складу са овако формулисаном структуром циљева, наводи се да је сврха истраживања стварање основе за детаљније истраживање организације типова управљача и категорија ЗП, јер се, на бази тако стечених знања, може унапредити постојећа организација система управљања ЗП и створити претпоставке за развој нове организације система управљања ЗП. Такође, кандидат наводи да је сврха и предвиђање будућег процеса успостављања ЗП.

Кандидат наводи да предмет истраживања представљају:

- основне карактеристике ЗП;
- оквири управљања ЗП;
- организациона структура управљања на различитим нивоима;
- структурне карактеристике управљања ЗП:
  - управљање и чување ЗП;
  - управљање посетиоцима у ЗП;
  - мониторинг заштићених врста;
- механизми финансирања система управљања ЗП.

У потпоглављу **1.3. Основне хипотезе**, дефинисане су следеће опште и посебне хипотезе:

1. Постоји утицај законодавних докумената на процес успостављања ЗП и типове управљача, у периоду након II светског рата:
  - 1.1. Постоји утицај законодавних докумената на процес успостављања типова управљача у посматраном периоду;
  - 1.2. Постоје разлике у површинама основаних ЗП према типу управљача у посматраном периоду;
2. Постоји утицај стратешких, законодавних и институционалних оквира на управљање ЗП:
  - 2.1. Постоји утицај стратешких и законодавних оквира на управљање ЗП;
  - 2.2. Постоји утицај институционалних оквира на управљање ЗП;
3. Постоје разлике између организационе структуре управљања ЗП на различитим нивоима:
  - 3.1. Постоје разлике у организовању на националном нивоу управљања ЗП;

- 3.2. Постоје разлике у организовању код појединих типова управљача ЗП;
- 3.3. Постоје разлике у организовању код појединих категорија ЗП;
4. Постоје разлике између структурних карактеристика управљања ЗП на различитим нивоима:
  - 4.1. Постоје разлике између структурних карактеристика управљања ЗП код појединих типова управљача;
  - 4.2. Постоје разлике између структурних карактеристика управљања ЗП код појединих категорија ЗП;
5. Постоје разлике између механизма финансирања ЗП на различитим нивоима управљања:
  - 5.1. Постоје разлике у механизмима финансирања код појединих типова управљача ЗП;
  - 5.2. Постоје разлике у механизмима финансирања код појединих категорија ЗП.

У потпоглављу **1.4. Територијално и временско одређење истраживања**, наводи се да је истраживање, у територијалном смислу, било везано за територију Републике Србије (без АП Косово и Метохија), на којој су одабрана ЗП на бази присуства управљача ЗП, величине ЗП и категорије ЗП.

У односу на временско одређење, пред-тест истраживање је спроведено у априлу 2013. године, а прикупљање примарних података у периоду новембар 2014 - јун 2017. године.

У потпоглављу **1.5. Структура дисертације**, кандидат је, најпре, шематски приказао структуру докторске дисертације, а, затим, и сажето образложио садржај свих потпоглавља.

2. Методе истраживања, прикупљање и обрада података (14-26. стр.)

Поглавље Методе истраживања, прикупљање и обрада података се састоји од два потпоглавља:

- 2.1. Научне методе и технике;
- 2.2. Прикупљање и обрада података.

У потпоглављу **2.1. Научне методе и технике**, образлажу се методе и технике, које су примењене приликом истраживања.

Коришћене су следеће научне методе:

- опште (статистичка и моделовање);
- основне (компаративна);
- посебне (анализа и синтеза, специјализација и генерализација, индукција и дедукција).

Као технике истраживања, коришћене су:

- техника испитивања (усмена анкета и усмерени интервју);
- технике стратешког менаџмента („benchmarking” и SWOT анализа);
- техника научног посматрања (непосредно опажање).

У потпоглављу **2.2. Прикупљање и обрада података**, наводи се да су, у првој фази истраживања, примарни подаци прикупљени путем усмене анкете у 63 ЗП на територији Републике Србије. Кандидат истиче да је у истраживању из укупне популације, на основу постављених критеријума (присуства управљача ЗП, величине ЗП и категорије ЗП), су издвојена ЗП за анкетирање.

У другој фази су спроведени усмени интервјуи са одабраним представницима примера „добре праксе“, представницима јавне управе и службе, као и организација које су укључене у управљање ЗП, на бази „намерног“ узорка (укупно 18 испитаник).

Обрада података је извршена у статистичком програму *SPSS* (верзија 21). Том приликом су коришћене следеће статистичке анализе:

- дескриптивна статистика и анализа фреквенција;
- хи-квадрат тест независности;
- Крускал-Волисов тест;
- Ман-Витнијев тест.

Подаци прикупљени током спровођења квалитативних интервјуа са представницима одабраних ЗП, јавне управе и службе, као и организација које су укључене у управљање ЗП, обрађени су коришћењем анализе садржаја докумената. Кандидат је обрадом података (у статистичком програму *SPSS*), израчунао и просечну оцену за сваки предлог унапређења организације система управљања ЗП. За анализу значаја, хитности и временског периода за спровођење наведених предлога коришћена је матрица ставова испитаника. Такође, коришћена је и SWOT анализа, да би се испитали унутрашњи (предности и недостаци) и спољашњи (могућности и претње) фактори унапређења организације система управљања ЗП.

3. Преглед теоријских основа и досадашњих истраживања (27-55. стр.)

Поглавље Преглед теоријских основа и досадашњих истраживања се састоји од три потпоглавља:

- 3.1. Преглед теоријских основа истраживања;
- 3.2. Концептуални оквир истраживања;
- 3.3. Преглед досадашњих истраживања.

У потпоглављу **3.1 Преглед теоријских основа истраживања**, кандидат је употребио неколико теоријских основа, како би се што боље разумели и објаснили представљени проблеми истраживања. Анализа процеса успостављања ЗП и разматрање организације система управљања ЗП, посматрана је кроз:

- оквири управљања ЗП;
- структурне карактеристике управљања ЗП;
- механизме финансирања система управљања ЗП.

С обзиром на проблематику управљања ЗП, у потпоглављу **3.2. Концептуални оквир истраживања**, дате су претпоставке за формирање концептуалног оквира (оквири управљања ЗП, структурне карактеристике управљања ЗП и механизми финансирања ЗП), за који су коришћене следеће теорије:

- институционална теорија;
- системска теорија;
- ситуациона теорија.

У потпоглављу **3.3. Преглед досадашњих истраживања**, представљени су резултати претходних истраживања домаћих и иностраних аутора о:

- оквирима управљања ЗП;
- структурним карактеристикама управљања ЗП;
- механизмима финансирања система управљања ЗП

4. Развој система управљања заштићеним подручјима (56-85. стр.)

Поглавље Развој система управљања ЗП се састоји од два потпоглавља:

- 4.1. Развој система управљања ЗП у свету;
- 4.2. Развој система управљања ЗП на територији Србије.

У потпоглављу **4.1. Развој система управљања ЗП у свету**, представљен је историјски развој система управљања ЗП, на основу законодавних докумената који су донесени, а посматране су и организације везане за ЗП, које су формиране. У оквиру овог потпоглавља представљен је и садашњи међународни систем управљања ЗП, кроз најважније организације које су присутне, као и кроз усвојене директиве о заштити природе на нивоу Европске уније.

У потпоглављу **4.2. Развој система управљања ЗП на територији Србије**, дат је приказ развоја система управљања, кроз најважнија законодавна документа и њихове одредбе. Такође, представљен је и постојећи систем управљања ЗП на територији Србије, кроз стратешке, законодавне и институционалне оквири. Поред тога, анализиран је процес успостављања ЗП у Србији, у периоду од 1948. до 2016. године, кроз два подпериода (1948-1990. године и 1991-2016. године), у односу на два типа управљача ЗП, из ЈС и приватног сектора (ПС), и ЗП без управљача.

5. Стратешки, законодавни и институционални оквири управљања заштићеним подручјима (86-97. стр.)

Поглавље Стратешки, законодавни и институционални оквири управљања ЗП се састоји од три потпоглавља:

- 5.1. Стратешки оквири;
- 5.2. Законодавни оквири;
- 5.3. Институционални оквири.

У овом поглављу су дати приказ и анализа стратешких, законодавних и институционалних оквира, у односу на одабране земље југоисточне Европе из области:

- животне средине;
- заштите природе;
- шумарства.

Кандидат наводи да су ове области одабране у складу са дефинисаним проблемом и циљевима истраживања.

Резултати до којих се дошло овим анализама, коришћени су за утврђивање тренутног стања и проблема, као и дефинисање предлога решења у оквиру концептуалног модела унапређења организације система управљања ЗП.

6. Приказ и анализа резултата (98-191. стр.)

Поглавље Приказ и анализа резултата истраживања се састоји од четири потпоглавља:

- 6.1. Типови управљача ЗП;
- 6.2. Организација система управљања ЗП код типова управљача;
- 6.3. Организација система управљања ЗП код група управљача
- 6.4. Организација система управљања ЗП код категорија ЗП.

У потпоглављу **6.1. Типови управљача ЗП**, приказани су и анализирани резултати истраживања, који се односе на типове, категорије и подкатегије управљача ЗП, као и њихов однос према различитим категоријама ЗП.

Кандидат је дефинисао два типа управљача:

- 1) ЈС (који управља са 95,1% од укупне површине ЗП у Србији);
- 2) ПС (који управља са 2,6% од укупне површине ЗП у Србији).

Резултати указују да је један део ЗП без управљача (1,3%). У оквиру ЈС, постоје две категорије управљача:

- 1) предузећа (која управљају са 92,6% од укупне површине ЗП у Србији);
- 2) институције и установе (која управљају са 2,6% од укупне површине ЗП у Србији).

Категорија предузећа обухвата две подкатегије управљача:

1. јавна предузећа (ЈП), где спадају:
  - ЈП за газдовање државним шумама (ЈП „Србијашуме“ и ЈП „Војводинашуме“);
  - ЈП која управљају националним парковима (НП);
  - ЈП за газдовање водним ресурсима (ЈП „Воде Војводине“);
  - ЈП на нивоу локалних самоуправа¹.
2. државна предузећа, где спадају:
  - ДОО;
  - државна предузећа у процесу трансформације.

Највеће учешће (44,6% укупне површине ЗП), имају ЈП за газдовање државним шумама.

У оквиру категорије институције и установе издвојене су две подкатегије управљача:

1. локалне:
  - јавне²;
  - месне заједнице и општине;
2. националне:
  - научно-истраживачке;
  - војне.

Јавне установе имају највеће учешће (1,2%) по површини у односу на ЈС и укупну површину.

Резултати указују да ПС обухвата следеће категорије управљача:

- привредна друштва (која управљају са 0,9% од укупне површине ЗП у Србији);
- остале организације и појединци (који управљају са 2,6% од укупне површине ЗП у Србији).

Категорија привредних друштва обухвата две подкатегије управљача:

1. акционарска друштва;
2. ДОО.

Највеће учешће имају акционарска друштва (23,4%, од укупне површине ЗП којим управља ПС, и 0,8% у односу на укупну површину ЗП).

У категорију остале организације и појединци спадају четири подкатегије:

1. удружење грађана;
2. цркве и манастири;
3. предузетници³;

¹ Делатности ових ЈП су веома различите, јер се баве услугама одржавања објеката и околине, скупљањем и пречишћавањем отпада и вода, извођењем грађевинских радова и организацијом културних и забавних активности.

² Ту спадају: музеји, основне школе и гимназије, библиотеке, медицински центри, туристичке организације и фондови.

4. физичка лица.

У категорији остале организације и појединци, највеће учешће заузимају удружења грађана (60,2% у односу на укупну површину у оквиру ПС, и 2,1% у односу на укупну површину ЗП у Србији).

У потпоглављу **6.2. Организација система управљања ЗП код типова управљача**, приказани су и анализирани резултати истраживања, који се односе на типове управљача према:

- основним карактеристикама ЗП на подручју истраживања;
- структурним карактеристикама управљања ЗП;
- механизмима финансирања система управљања ЗП.

У погледу **основних карактеристика** код типова управљача, према броју и површини ЗП, ЈС има највеће учешће и код њега доминира III степен заштите, док је код ПС то II степен заштите. Прва категорија ЗП, према вредности и значају (заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја), као и државно власништво, имају највеће учешће код оба типа управљача. У односу на намену земљишта, код ЈС доминира шума и шумско земљиште, док код ПС је то пољопривредно земљиште.

Структурне карактеристике управљања су анализирани у односу на:

- организациону структуру управљања ЗП;
- управљање и чување ЗП;
- управљање посетиоцима у ЗП;
- мониторинг заштићених врста.

Анализом организационе структуре управљања ЗП код типова управљача, нису утврђене разлике у површини ЗП по организационој јединици и по запосленом. Чување и одржавање ЗП код ЈС има врло велики утицај, за разлику од ПС (велики утицај). Потреба за запосленима у ПС је већа у односу на потребе у ЈС.

У погледу управљања и чувања ЗП, утврђено је да је површина по чувару већа код ЈС, а нису утврђене разлике у присуству плана и програма управљања ЗП. Припрема плана управљања код ПС је присутна у већој мери са корисницима подручја, у односу на ЈС, а основни проблем у спровођењу програма управљања је везан за финансијске и организационе разлоге. Број проблема код чувања ЗП је већи код ПС, за разлику од ЈС, док ПС бележи већи број састанака са надлежним министарством, Заводом за заштиту природе (ЗЗП), удружењима грађана и ловачким удружењима. Проблеми у сарадњи са локалним становништвом, просечан број проблема и потреба за заједничким састанцима, као видом унапређења сарадње, присутнији су код ПС, у односу на ЈС. Процес реституције је присутан само код ЈС, док су правни наследници, највећим делом, манастири и цркве.

Анализирајући управљање посетиоцима у ЗП, утврђено је да је оно организованије код ПС, као и број садржаја на интернету, у односу на ЈС, док повратних информација нема подједнако код ЈС и ПС. Праћење броја посетилаца се, највећим делом, код ЈС и ПС, бележи преко броја продатих улазница, док ПС бележи већи број туристичке инфраструктуре у односу на ЈС и присутне су значајне разлике у дужини пешачко-планинарских стаза код ЈС, у односу на ПС. ПС бележи дупло већи број садржаја на интернету, за разлику од ЈС, а неформални разговори као вид повратних информација су најприсутнији. Најизраженији проблем у управљању посетиоцима је везан за немогућност контроле посетилаца (ЈС и ПС).

У погледу мониторинга заштићених врста код типова управљача, утврђено је да је сакупљање заштићених врста најприсутнији проблем код ЈС и ПС, док ПС има веће потребе за реинтродукцијом врста биљака и животиња у односу на ЈС. У погледу врсте проблема, финансијски имају највеће учешће. Мониторинг ЗП се највећим делом спроводи преко чувара ЗП (ЈС и ПС). Базе података о заштићеним врстама, подједнако нису присутне, код ЈС и ПС, а процес „Natura 2000“ је више присутан код ПС, у односу на ЈС.

Посматрајући **механизме финансирања система управљања ЗП**, наводи се, да код просечног броја извора финансирања и учесталости у финансирању, нема разлика између типова управљача. Највеће разлике у износима финансирања су код сопствених прихода и финансирања од стране локалне заједнице, у корист ЈС, док су код значаја финансијских прихода, највеће разлике код производње дрвета, пошто у ЈС има средњи значај, а код ПС нису ни присутни.

У потпоглављу **6.3. Организација система управљања ЗП код група управљача**, приказани су и анализирани резултати истраживања, који се односе на групе управљача, према:

- основним карактеристикама ЗП на подручју истраживања;
- структурним карактеристикама управљања ЗП;
- механизмима финансирања система управљања ЗП.

³ Предузетник и/или физичко лице може бити управљач ЗП у изузетним случајевима, односно „...уколико се ради о ЗП мале површине и већинском приватном власништву на непокретностима“ (2009).

Анализирајући **основне карактеристике ЗП на подручју истраживања**, ЈП „Србијашуме“ има највеће учешће, по површини и броју ЗП, док III режим заштите доминира код свих посматраних група управљача, изузев ПС, где доминира II режим заштите. Прва категорија ЗП према вредности и значају (заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја) има највеће учешће код свих група управљача. У погледу структуре власништва у ЗП, државно власништво доминира код ЈП „Војводинашуме“, а приватно код ЈП „Србијашуме“, док је црквено највише присутно код осталих управљача из ЈС. Такође, код свих анализираних група управљача, шума и шумско земљиште има највеће учешће, изузев код ПС и ЈП „Србијашуме“, где више учествује пољопривредно земљиште.

У погледу **структурних карактеристика управљања ЗП**, разматрани су:

- организациона структура управљања ЗП;
- управљање и чување ЗП;
- управљање посетиоцима у ЗП;
- мониторинг заштићених врста.

Анализом **организационе структуре управљања ЗП**, утврђено је да се управљање ЈП која управљају НП (ЈПНП) обавља путем четири засебна ЈП, која су основана ради управљања НП. У оквиру ЈПНП постоје засебне организационе јединице које се баве пословима управљања ЗП.

Управљање ЗП од стране ЈП „Србијашуме“ обавља се на терену путем 15 ШГ и 26 ШУ, већином преко референта за заштиту животне средине и приватне шуме. У оквиру парка природе (ПП) „Голија“ и ПП „Стара планина“, постоје засебне организационе јединице које управљају овим ЗП. Код послова чувара ЗП, постоји преклапање надлежности са пословима чувара шума, рибочувара и ловочувара. Управљање ЗП у оквиру ЈП „Војводинашуме“, обавља се на терену путем 4 ШГ и 10 ШУ, преко референта за заштиту животне средине. Као и код ЈП „Србијашуме“, посао чувара ЗП је везан и за послове чувара шума, рибочувара и ловочувара.

Код осталих ЈП, изузев ЈП „Спортско-рекреативни центар Тиквара“ и ЈП „Вршац-Варош“, сва предузећа имају засебне секторе који се баве управљањем ЗП и, у оквиру њих, чуваре ЗП, који обављају и послове рибочувара. У погледу осталих управљача из ЈС, сви управљачи, изузев друштвеног водопривредног предузећа „Тамиш-Дунав“, имају издвојену посебну организациону јединицу, која се бави пословима у ЗП и чуваре ЗП, који обављају и послове рибочувара. Послови ловочувара су присутни само код војне установе „Моровић“.

Код ПС је утврђено да половина ЗП имају посебне организационе јединице које се баве пословима управљања ЗП, док код осталих, управљање се обавља директно преко особе задужене за те послове, а чувари ЗП, код свих ЗП су и рибочувари. Утврђене су значајне разлике између група управљача у површини коју покрива једна организациона јединица и у погледу површине по запосленом на осталим и на свим пословима, али не и за запослене на директним пословима. Највеће потребе за запосленима имају ЈПНП, а најмање ЈП „Србијашуме“, док су послови заштите код ЈПНП и осталих ЈП у потпуности потребни, а послови планирања, су у 40% случајева потребни код осталих ЈП и ПС.

У погледу **управљања и чувања ЗП**, утврђено је да је највећа површина по чувару ЗП код ЈПНП, а најмања код осталих управљача из ЈС. План управљања није присутан код свих ЗП, којима управљају ЈП „Србијашуме“, што је случај и са програмом управљања. Припрема плана управљања у сарадњи са корисницима подручја је у потпуности присутна само код ЈП „Војводинашуме“, док финансијски проблеми имају највеће учешће у спровођењу плана управљања код свих група управљача. Код ЈП „Србијашуме“, нису присутни проблеми у чувању ЗП, за разлику од осталих група управљача. ЈПНП бележе највећи просечни број састанака, уопште, и са надлежним министарством, док ЈП „Србијашуме“ имају најмањи просечни број састанака са ЗП и локалном заједницом.

ЈП „Србијашуме“ се издвајају, у односу на остале групе, као управљач са најмањим просечним бројем састанака приликом сарадње са различитим заинтересованим странама, док се ЈПНП издвајају, у односу на остале групе управљача, по највећем просечном броју састанака, са ЗП из ЈС и ловачким удружењима. Код сарадње са локалним становништвом у свим ЗП којима управљају ЈПНП, остала ЈП и ПС, постоји проблем у сарадњи, док ЈПНП и остала ЈП, у највећем броју случајева, сматрају да су заједнички састанци начин унапређења сарадње, за разлику од ЈП „Србијашуме“ и осталих управљача из ЈС. Од свих посматраних група управљача процес реституције је највише присутан код ЈПНП, а учесници у процесу реституције су, највећим делом, манастири и цркве.

Анализирајући **управљање посетиоцима**, утврђено је да је код ЈПНП и ЈП „Војводинашуме“, управљање посетиоцима у потпуности организовано, за разлику од ЈП „Србијашуме“ где у 67% случајева није организовано. Код начина праћења посетилаца, ЈП „Србијашуме“ у великој мери не обавља овај посао, за разлику од ЈПНП и ЈП „Војводинашуме“, а, такође, ЈП „Србијашуме“ бележе најмањи број посетилаца у односу на остале групе управљача. ЈП „Србијашуме“ бележи најмањи просечни број туристичке инфраструктуре, у поређењу са ЈПНП, док ЈПНП бележе највеће вредности, када је у питању просечна дужина бициклистичких, рекреативних, као и

пешачко-планинарских стаза. Такође, код ЈП „Србијашуме“ су присутне најмање вредности у просечном броју центара за посетиоце, излетничких и места за посматрање птица, у односу на остале групе управљача. ЈПНП бележе највеће вредности у просечном броју угоститељских објеката, у односу на остале групе управљача. ЈП „Србијашуме“ бележе најмањи просечни број садржаја на интернету за разлику од ЈПНП, док су као вид повратних информација, анкете присутне у половини случајева код ЈПНП, за разлику од свих осталих група управљача (испод 20%). Немогућност контроле посетилаца је у потпуности присутно код ЈПНП, за разлику од ПС код којих је то проблем у 22,2% случајева.

У погледу мониторинга заштићених врста, кандидат наводи да је највише присутно сакупљање заштићених врста и то, пре свега, код ЈП „Војводинашуме“, док је овај проблем најмање присутан код ПС. Код свих НП постоје потребе за реинтродукцијом биљних врста и животиња, а најмању потребу за тим има ЈП „Србијашуме“. Основни проблеми реинтродукције су финансијске природе и веома су изражени код ЈПНП.

Мониторинг од стране стручне особе постоји само у ЈПНП, у половини случајева, док су стручне институције укључене у мониторинг, највише код ЈПНП, а најмање код ЈП „Србијашуме“. Базе података о заштићеним врстама су, у потпуности присутне, код ЈП „Војводинашуме“, код осталих управљача из ЈС нису присутне, а код осталих група управљача у 50% случајева и мање. „Natura 2000“ у већини ЈПНП започета, за разлику од ЈП „Србијашуме“, где овај процес није започет.

Анализирајући **механизме финансирања система управљања ЗП** утврђено је да се код просечног броја извора финансирања, ЈП „Србијашуме“ издвајају са најмањим просечним бројем извора финансирања, за разлику од ЈП „Војводинашуме“ које бележе највећи просечни број извора финансирања. ЈПНП и ЈП „Војводинашуме“ бележе значајно веће износе подршке од стране Фонда за заштиту животне средине, за разлику од ЈП „Србијашуме“.

Највеће разлике у значају финансијских прихода, присутне су код прихода од туристичких услуга, накнада од електродистрибуције и електрана, и осталих прихода, па тако да код ЈП „Србијашуме“ ови приходи нису присутни, за разлику од осталих група управљача, код којих је значај врло малог-малог значаја. Разлике су присутне и код производње дрвета јер код ЈПНП и ЈП „Војводинашуме“, ови приходи су од великог значаја, за разлику од осталих ЈП и ПС, где нису присутни. Приходи од надлежног министарства/секретаријата за шумарство код ЈПНП су малог значаја, за разлику од ЈП „Србијашуме“, осталих ЈП, осталих управљача из ЈС и ПС, где нису присутни.

У потпоглављу **6.4. Организација система управљања ЗП код категорија ЗП**, приказани су и анализирани резултати истраживања, према:

- основним карактеристикама ЗП на подручју истраживања;
- структурним карактеристикама управљања ЗП;
- механизмима финансирања система управљања ЗП.

У погледу **основних карактеристика**, наводи се да код категорија ЗП, према броју ЗП, највеће учешће имају специјални резервати природе (СРП), а у односу на површину ЗП, највеће учешће имају ПП. Изузев СтРП, код којих доминира I степен заштите, код свих осталих категорија ЗП је присутан III степен заштите. Према вредности и значају, највеће учешће код свих посматраних категорија ЗП, има прва категорија ЗП (заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја). Изузетак су једино остале категорије ЗП (ОЗП) и строги резервати природе (СтРП), који су најприсутнија у III категорији ЗП, према вредности и значају (заштићено подручје локалног значаја).

Државно власништво је најприсутније код свих категорија ЗП, изузев ПП, где приватно власништво има веће учешће. Изузев ПП где пољопривредно земљиште има веће учешће, код свих осталих категорија ЗП, шума и шумско земљиште има највеће учешће.

У погледу **структурних карактеристика управљања ЗП**, анализирани су:

- организациона структура управљања ЗП;
- управљање и чување ЗП;
- управљање посетиоцима у ЗП;
- мониторинг заштићених врста.

Резултати истраживања, који се односе на организациону структуру управљања, код категорија ЗП, указују да се пределима изузетних одлика (ПИО) управља преко ЈП „Србијашуме“, осталих управљача из ЈС и управљачима ЗП из ПС. Код СРП, присутне су све дефинисане групе управљача на подручју истраживања, изузев ЈПНП који управљају другом категоријом ЗП, док се управљање СтРП на подручју истраживања обавља преко ЈП „Србијашуме“ и девет ШГ. Управљање осталим категорија ЗП на подручју истраживања се обавља преко ЈП „Србијашуме“ (4 ШГ) и Института за плућне болести. Уочава се да су послови шумарства, рибарства и ловства у потпуности присутни код НП. Рибарство и ловство није присутно код СтРП и осталих категорија ЗП, а и код

осталих категорија ЗП је присутно само у неколико случајева. Утврђене су разлике између категорија ЗП у погледу површине коју покрива једна организациона јединица и површине ЗП у односу на број запослених, а најмања потреба за запосленима је код СтРП и ОЗП.

У погледу **управљања и чувања ЗП**, наводи се да код свих категорија ЗП постоји у чуварска служба, изузев СтРП и ОЗП. Према просечној површини по чувару, СтРП заузимају најмању површину, а ПИО највећу површину. Програм управљања је најмање присутан код СтРП и ОЗП, а у потпуности је присутан код НП и ПП, док је припрема плана управљања у сарадњи са корисницима подручја, највише присутна код ПИО и СРП. Као проблем у спровођењу плана управљања код категорија ЗП, највише су присутни финансијски разлози. Код СтРП и ОЗП, проблеми у чувању ЗП нису присутни, за разлику од свих осталих категорија ЗП. Према просечном броју састанака са надлежним институцијама и заинтересованим странама, НП бележе највеће вредности, а СтРП и ОЗП најмање вредности. Проблеми у сарадњи са локалним становништвом нису присутни код СтРП, а највише су присутни код ПП. Едукација је веома потребна код СРП и ПИО, као и код ПП, за разлику од НП, СтРП и ОЗП. Као вид унапређења сарадње са локалним становништвом, заједнички састанци су веома потребни код свих категорија ЗП, изузев СтРП и ОЗП. Процес реституције је највећим делом присутан код НП.

Анализирајући **управљање посетиоцима** утврђено је да су НП једина категорија код којих је организација управљања посетиоцима у потпуности присутна, док се код ПИО, СтРП и ОЗП, праћење посетилаца, највећим делом, не обавља, за разлику од НП и СРП. НП бележе највећи, а СтРП и ОЗП, најмањи просечни број туристичке инфраструктуре, а НП бележе и највећу просечну дужину стаза и број туристичких објеката. НП бележе највећи, а СтРП најмањи просечни број садржаја на интернету, док анкете, као вид повратних информација, постоје у половини случајева код НП, за разлику од осталих категорија ЗП, и неформални разговори, који су, пре свега, присутни код ПИО и СРП. ПИО бележи највећи број проблема у управљању посетиоцима, за разлику од СтРП где нису присутни.

У погледу **мониторинга заштићених врста**, наводи се да је проблем запослених за контролу заштићених врста најизраженији код НП, за разлику од СтРП и ОЗП, где овај проблем није присутан. Потреба за реинтродукцијом, је највише присутна код НП, што је случај и са финансијским проблема у реинтродукцији. Стручна особа за мониторинг је присутна само код НП, а мониторинг се највећим делом код свих осталих категорија ЗП спроводи преко чувара ЗП. Базе података о заштићеним врстама су највише присутне код ПИО, а најмање код СтРП и ОЗП. „Natura 2000“ у већини НП започета, за разлику од СтРП и ОЗП где није започета.

Разматрајући **механизме финансирања система управљања ЗП**, утврђено је да је просечни број извора финансирања најмањи код СтРП и ОЗП, а највећи код НП. Највеће разлике у погледу учесталости финансирања су присутне код финансирања од стране надлежног министарства за ЗП, које је код НП и ПИО, свакогодишње, за разлику од свих осталих категорија ЗП, затим, код финансирање од стране међународних институција, које је код НП присутно сваке друге године, за разлику од ПП, ПИО, СтРП и ОЗП, код којих није присутно. Финансирање од стране надлежног секретаријата за ЗП, није присутно код СтРП и ОЗП, за разлику од свих осталих категорија ЗП. Највеће разлике у погледу износа финансијске подршке је присутно код финансирања од стране надлежног министарства за ЗП, где СРП бележе највеће вредности, за разлику од свих осталих категорија ЗП, као и код подршке од стране локалне заједнице према ПИО, где се бележе највећи износи финансирања. Код финансирања од стране сопствених прихода, код НП и СтРП износи финансирања су значајно већи, за разлику од ПП и ПИО, а финансирање од стране надлежног секретаријата за ЗП, према СРП и ПП бележе највеће вредности, за разлику од СтРП и ОЗП, где није присутно. Највеће разлике у погледу значаја финансијских прихода су присутне код прихода од туристичких услуга, јер код НП и СРП су „врло малог-малог“ значаја, за разлику од СтРП и ОЗП, где нису присутни. Код прихода од надлежног министарства за шумарство, емисионе технике и осталих прихода, код НП су „врло малог-малог“ значаја, а ови приходи нису присутни код СтРП и ОЗП.

7. Концептуални модел унапређења организације система управљања ЗП (192-235. стр.)

Поглавље Концептуални модел унапређења организације система управљања ЗП се састоји од четири потпоглавља:

- 7.1. Анализа елемената концептуалног оквира;
- 7.2. Предлог концептуалног модела;
- 7.3. Провера практичности и примене концептуалног модела;
- 7.4. Могућност развоја и функционисања концептуалног модела.

У потпоглављу **7.1. Анализа елемената концептуалног оквира**, кандидат је дефинисао проблеме у оквиру сваког од посматраних елемената (законодавни и институционални оквири, управљања и чувања ЗП, управљања посетиоцима у ЗП, мониторинга заштићених врста и механизма финансирања). Проблеми су дефинисани на основу анализе законодавних и институционалних оквира у Србији и анализе резултата истраживања.

Након дефинисања проблема, у потпоглављу **7.2. Предлог концептуалног модела**, дат је предлог концептуалног модела унапређења организације система управљања ЗП, који обухвата решења и активности за њихову примену.

Кандидат је установио следеће елементе концептуалног модела:

- унапређење оквира пословања (законодавних и институционалних);
- унапређење структурних карактеристика управљања (управљања и чувања ЗП, управљања посетиоцима у ЗП и мониторинга заштићених врста);
- унапређење механизма финансирања система управљања ЗП.

У циљу унапређења законодавних и институционалних оквира, предложена су следећа решења:

- унапређење постојећих финансијских механизма за успостављање и управљање ЗП;
- унапређење институционалних оквира.

Ради унапређења структурних карактеристика управљања ЗП, кандидат је предложио следећа решења:

- унапређење управљања и чувања ЗП;
- унапређење управљања посетиоцима у ЗП;
- унапређење мониторинга заштићених врста.

У циљу унапређења механизма финансирања система управљања ЗП, предложена су следеће решења:

- унапређење коришћења домаћих и међународних извора финансирања;
- унапређење прикупљања накнада.

У потпоглављу **7.3. Провера практичности и примене концептуалног модела**, кандидат је проверио практичност и примену концептуалног модела, коришћењем квалитативне анализе интервјуа са одабраним представницима ЗП, јавне управе и службе, као и организација које су укључене у управљање ЗП. Након тога, извршио је и SWOT анализу ставова испитаника везаних за могућност унапређења концептуалног модела.

У потпоглављу **7.4. Могућности развоја и функционисања концептуалног модела**, кандидат је, тумачењем, претходно добијених резултата дефинисао три фазе развоја и функционисања (према стеченом знању) концептуалног модела унапређења организације система управљања ЗП:

- краткорочни период, који подразумева примену активности које се односе на унапређење оквира, структурних карактеристика управљања ЗП и механизма финансирања система управљања ЗП;
- средњорочни период, који обухвата примену активности које се односе на унапређење структурних карактеристика управљања ЗП и механизма финансирања система управљања ЗП;
- дугорочни период, који подразумева примену активности које се односе на унапређење оквира и механизма финансирања система управљања ЗП.

Припадност елемената концептуалног модела појединим фазама је утврђена на основу просечне оцене за сваки предлог појединачно, а средње вредности су коришћене за добијање крајњих резултата, као и на основу стеченог знања. Кандидат детаљно образлаже међусобну повезаност појединих елемената концептуалног модела унапређења организације система управљања ЗП.

8. Дискусија (236-250. стр.)

У овом поглављу, извршено је поређење резултата истраживања, који се односе на све анализирание карактеристике оквира управљања ЗП, типове управљача ЗП, структурне карактеристике управљања ЗП и механизме финансирања система управљања ЗП. Поред тога, користећи многобројне домаће и иностране литературне изворе, кандидат дискутује о резултатима ових истраживања, у односу на оне до којих су дошли други аутори, и указује на сличности и разлике међу њима.

9. Закључци (251-273. стр.)

Поглавље Закључци се састоји од четири потпоглавља:

- 9.1. Основни закључци;
- 9.2. Препоруке за унапређење организације система управљања ЗП;
- 9.3. Оцена хипотеза;
- 9.4. Правци будућих истраживања.

У потпоглављу **9.1. Основни закључци**, таксативно су наведени главни закључци до којих се дошло у овом истраживању.

Након тога, у потпоглављу **9.2. Препоруке за унапређење организације система управљања**, кандидат даје предлог неопходних активности за унапређење организације система управљања ЗП.

У потпоглављу **9.3. Оцена хипотеза**, истиче се да су:

- у општој хипотези 1, потпуно доказане посебне хипотезе 1.1 и 1.2;
- у општој хипотези 2, потпуно доказане посебне хипотезе 2.1 и 2.2;
- у општој хипотези 3, посебна хипотеза 3.1. је делимично доказана, док су посебне хипотезе 3.2 и 3.3 у потпуности доказане;
- у општој хипотези 4, посебне хипотезе 4.1 и 4.2 су делимично доказане;
- у општој хипотези 5, посебне хипотезе 5.1 и 5.2 су у потпуности доказане.

Кандидат образлаже начине тестирања сваке од постављених посебних хипотеза, који указују да су од 11 посебних хипотеза, које су тестиране, осам у потпуности доказане (хипотеза 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.2, 3.3, 5.1 и 5.2), док су три делимично доказане (3.1, 4.1 и 4.2).

У потпоглављу **9.4. Правци будућих истраживања**, кандидат предлаже у којим правцима би требало усмеравати будућа истраживања у овој области.

10. Литература (274-283. стр.)

Коришћени литературни извори су у складу са проблемом истраживања, савремени, мултидисциплинарни и правилно одабрани.

На савременост коришћене литературе указују и следећи подаци:

- 75,0% библиографских јединица (177), публиковано је у периоду 2000-2017. године;
- 63,7% библиографских јединица (148), публиковано је у периоду 2005-2017. године.

Такође, коришћени су и старији литературни извори, као основа за изучавање проблематике из ове области.

11. Прилози (284-362. стр.)

У овом поглављу су дати табеларни прикази, као и други прилози, структурирани у складу са материјом изложеном у претходним поглављима.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су обухватили приказ и анализу секундарних и примарних података.

Приказ и анализа секундарних података су подразумевали изучавање:

- теоријских основа у односу на предмет истраживања;
- типова управљача ЗП и процес успостављања ЗП;
- стратешких, законодавних и институционалних оквира у односу на посматране секторе и одабране државе југоисточне Европе (Хрватска, Словенија, Црна Гора и Србија);
- интерних извештаја и планских докумената ЈП „Србијашуме”, ЈП „Војводинашуме“, ЈПНП и других управљача ЗП.

Приказ и анализа примарних података, обухватили су изучавање:

- основних карактеристика ЗП, структурних карактеристика управљања ЗП, односно, управљања и чувања ЗП, управљања посетиоцима у ЗП, мониторинга заштићених врста, и механизма финансирања система управљања ЗП (усмена анкета са 63 управљача ЗП у Србији);
- могућности примене предложених решења и активности, у оквиру концептуалног модела унапређења организације система управљања ЗП (подаци прикупљени спровођењем усмереног интервјуа са 18 представника одабраних ЗП, јавне управе и службе, као и организација укључених у управљање ЗП).

Закључци су исправно формулисани и произилазе из анализе резултата истраживања, пратећи њихову структуру.

Поред тога, кандидат је, у оквиру закључака, прецизно изложио које хипотезе су доказане, а које су делимично доказане.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација је написана јасним и језички коректним стилем. Подела материје по поглављима и потпоглављима има јасну структуру.

Резултати истраживања су приказани прегледно, разумљиво и систематично, уз коришћење табела, графикана и шематских приказа. Поред тога, Комисија констатује да су добијени резултати правилно анализирани и протумачени.

Научна и стручна јавност је упозната са делом резултата истраживања из докторске дисертације, публиковањем:

- једног рада у часопису међународног значаја (M21):
  - Sarvasova Z., Ali T., Đorđević I., Lukmine D., Quiroga S., Suárez C., Hrib M., Rondeux J., Mantzanas T.K., Franz K. (2017): *Natura 2000 Payments for Private Forest Owners in Rural Development Programmes 2007-2013 - a comparative view*, Forest Policy and Economics, Elsevier, Amsterdam, <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2017.08.019>. (in press)
- једног рада у тематском зборнику међународног значаја (M14):
  - Nonić D., Petrović N., Medarević M., Glavonjić P., Nedeljković J., Stevanov M., Orlović S., Rakonjac Lj., Djordjević I., Poduška Z., Nevenić R. (2015): *Forest Land Ownership Change in Serbia*. COST Action FP1201 - FACESMAP Country Report, European Forest Institute Central-East and South-East European Regional Office, Vienna. (64) (Online publication)
- шест радова у водећим часописима националног значаја (M51);

На овај начин је додатно потврђена вредност истраживања.

На основу детаљне анализе свих поглавља израђене докторске дисертације маг. инж. Илије Ђорђевића, Комисија закључује да докторска дисертација представља оригиналан и самосталан научно-истраживачки рад и да резултати, поред научне вредности, имају и практичну применљивост.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу детаљног прегледа докторске дисертације маг. инж. Илије Ђорђевића, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са наводима у пријави теме за коју је, Одлуком бр. 02-08 број: 61206-221/2-16 од 17.02.2016. године, Веће Научних области Биотехничких наука Универзитета у Београду дало сагласност.

Дисертација садржи све битне елементе: насловну страну на српском и енглеском језику, информације о ментору и члановима комисије, резиме и кључне речи на српском и енглеском језику, садржај, текст рада по поглављима, списак литературе, изјаву о ауторству, изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјаву о коришћењу.

Научни допринос докторске дисертације маг. инж. Илије Ђорђевића представљају:

- сазнања која су стечена о типовима управљача ЗП, процесу успостављања ЗП и односу категорија ЗП према типовима управљача;
- сазнања везана за оквире управљања ЗП у одабраним земљама југоисточне Европе;
- дефинисан концептуални оквир истраживања;
- утврђене организационе структуре управљања ЗП, структурне карактеристике и механизми финансирања система управљања ЗП;
- креиран концептуални модел унапређења организације система управљања ЗП;
- пројектовани правци будућих истраживања у овој области, у циљу усавршавања и употпуњавања већ достигнутих сазнања.

Предложена решења дају основне претпоставке за унапређење организације система управљања ЗП и стварање претпоставки за његов развој у Србији. У дисертацији постоје мањи технички недостаци, који не утичу на укупну оцену и квалитет резултата и закључака.

IX ПРЕДЛОГ

Комисија сматра да је кандидат применио савремени и свеобухватан научни приступ, почевши од исправног препознавања проблема истраживања и представљања теоријских основа, преко сагледавања стратешких, законодавних и институционалних оквира у односу на ЗП и организацију система управљања ЗП, као и структурних карактеристика и механизма финансирања система управљања ЗП.

Обрада и тумачење резултата, уз коришћење правилно одабраних научних метода и техника, омогућили су дефинисање концептуалног модела унапређења организације система управљања ЗП. На тај начин, кандидат је дао важан научни и стручни допринос истраживању ове проблематике.

Имајући у виду да се, као услов за одбрану докторске дисертације, поставља објављен рад у часопису међународног значаја, комисија констатује да је и овај услов испуњен. Кандидат је коаутор једног рада у

часописима међународног значаја (категирије M21), који се бави проблематиком из научне области, на коју се односи тема докторске дисертације.

Полазећи од наведених чињеница, Комисија предлаже Наставно-научном већу Универзитета у Београду - Шумарског факултета, да докторску дисертацију кандидата маг. инж. Илије Ђорђевића под насловом „Организација система управљања и типови управљача заштићених подручја у Србији ” прихвати и да се кандидату одобри јавна одбрана.

У Београду, 30.10.2017. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

др Драган Нонић, *редовни професор*
Универзитет у Београду-Шумарски факултет

др Ненад Ранковић, *редовни професор*
Универзитет у Београду-Шумарски факултет

др Миодраг Златић, *редовни професор*
Универзитет у Београду-Шумарски факултет

др Јелена Томићевић-Дубљевић, *ванредни професор*
Универзитет у Београду-Шумарски факултет

др Радован Невенић, *научни саветник*
Институт за шумарство-Београд